

מובא במשנה שהאשה הסוטה, אסורה לבעל ולבועל (אפילו שעוד לא התברר האם נטמאה ממשי). אין האשה עומדת בחזקת כשרותה משום שיש רגלים לדבר וכבר נחשדה, ע"כ מוחזקת כטמאה. שלוש פעמים בפרשת הסוטה נאמר המילה "נטמאה", נחלקו התנאים מה נלמד מכל אחד (שם כח.):

ת"ר: שלוש פעמים האמורין בפרשה אם נטמאה נטמאה ונטמאה למה? אחד לבעל, ואחד לבועל, ואחד לתרומה, דברי רבי עקיבא. אמר רבי ישמעאל, קל וחומר: ומה גרושה שמותרת לתרומה - אסורה לכהונה, זו שאסורה בתרומה - אינו דין שאסורה לכהונה.

רבי עקיבא לומד ששלוש פעמים "נטמאה" מלמד: א. שאסורה לבעל. ב. אסורה לבועל. ג. אסורה לאכול בתרומה. רבי ישמעאל חולק, שיש ק"ו ומה גרושה שיכולה לאכול בתרומה במידה ואבא שלה כהן (והיא ללא ילד או במקרה הפוך), אך אסורה על כהן כי היא גרושה. כל שכן, שאשה סוטה אסורה בתרומה, אסורה היא לכהן.

הגמרא מקשה שהרי המחלוקת כאן לא סימטריה! רבי עקיבא אומר שאסורה לאכול בתרומה, ורבי ישמעאל מקשה עליו בכהונה? וכך שואלת הגמרא (כח):

א"ר עקיבא תרומה, ומהדר ליה איהו כהונה!

ע"כ מבארת הגמרא שר"ע סובר שיש ארבעה ייתורים שלוש פעמים "נטמאה" ופעם אחת האות ו' "ונטמאה": א. לבעל ב. לבועל. ג. לכהונה. ד. לתרומה.

ורבי ישמעאל סובר שאין לדרוש את האות ו': א. לבעל. ב. לבועל. ג. לתרומה. ואיסור כהונה נלמד בק"ו, שהרי גרושה יכולה לאכול בתרומה ופסולה לכהונה, כל שכן אסורה בתרומה תהיה אסורה בכהונה. עוד יש לחלק את שלושת הנלמדים מפסוק שהם איסורים בחיי הבעל: א. אסורה על הבעל בחיי הבעל. ב. אסורה על הבועל גם בחיי הבעל. ג. אסורה בתרומה בחיי הבעל. ובכהונה אין היא יכולה להיות מותרת בחיי הבעל משום שהיא תקרא גרושה (ואסורה בכהן). ע"כ אפשר ללמוד קל וחומר לאסור אותה רק לאחר מיתה, ואין היא דומה לשאר האיסורים שנלמדים בפסוק.

רבי עקיבא לעומת זאת סובר, שאין להשוות בין בעל, בועל ותרומה, ולכן יש ללמוד מפסוק נוסף גם את איסור הכהונה. וגם אם נאמר שיש קשר ביניהם עדיין, התורה טורחת לכתוב פסוק גם אפשר ללמוד בק"ו!

ע"כ יש לשאול מדוע הגמרא בתחילה הביאה מחלוקת שאיננה סימטרית?!

נראה לענ"ד שיש כאן נקודה מהותית שנידונה, ע"כ הדגישה הגמרא שהמחלוקת היא לא בפרטים, אלא בדרכי הלימוד.

ר"ע סובר שיש ג' פעמים את המילה "נטמאה" וע"כ יש ללמוד מכל מילה ומילה. אך רבי ישמעאל סובר שאין הדבר כן, אלא אפשר ללמוד מק"ו. לאחר מכן מדייקת הגמרא, שר"ע לומד אפילו מייתור האות ו', ורבי ישמעאל כמובן לומד מהתורה אך משאיר מקום לקל וחומר.

הדבר עומד בשורשי מחלוקתם איך דברה התורה? ר"ע כידוע דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילין של הלכות. ור"י סובר התורה מדברת גם בלשון בני אדם. ובעומק, הלימוד מפסוק הוא חיבור ישיר אל התורה כשיטת רבי עקיבא. אך לשיטת רבי ישמעאל, יש גם מקום ללשון בני האדם, כלומר, לסברא ולמחשבה בציר הקבוע.

כך ביאר מו"ר הרב ויצמן שליט"א את המחלוקת בין רבי עקיבא לרבי ישמעאל:

ובענינו י"ל, שאיסור לכהונה אפשר לראותו בשני צדדים: א. מצד הסוטה בעצמה יש לראותו כענש על הזנות. וזה בחינה של דין, ב. אבל מצד הכהונה י"ל שאדברה יש כאן מדת הרחמים שהכהנים מצד השפעתם על האומה ראוי שהשפעה תהיה נקיה מכל רבב כדי שתהא בשפע גדול ועל כן מצד מידת החסד והרחמים אסרה התורה על הכהן להיות קשור אפי' בצד רחוק של זנות, מצד מעלתו ולא כעונש חלילה.

כלומר, רבי ישמעאל שלומד זאת מק"ו (בחינה של דין) סובר שהאיסור להתחתן עם כהן הוא כמו האיסור להיבעל לבעל או לבועל, וכן איסור אכילת תרומה (ששלושתם שווים לשיטתו כאמור). ולכן נכנס לציר הקל וחומר גם הכהונה, שהיא בבחינת איסור לסוטה, משום שעברה על דבר כה חמור והיא מוחזקת כ"נטמאה".

רבי עקיבא שדורש את הכהונה מפסוק (בחינה של רחמים), ולכן אין קשר ישיר בין איסורי הבעל הבועל והתרומה. היא אסורה לכהן מצד הכהונה ולא מצד ספק הזנות. הכהנים בהשפעתם על האומה צריכים להיות ריקים מכל ספק ספקה של זנות, ולכן מצד המעלה אין היא ראויה לכהן (ולא מצד האיסור).

נראה לענ"ד שדברים הללו מדויקים במימרא הלכאורה לא סימטריה ושיאננה במקומה (שם):

שלוש פעמים האמורים בפרשה.. אחד לבעל, ואחד לבועל, ואחד לתרומה, דברי רבי עקיבא. אמר רבי ישמעאל, קל וחומר: ומה גרושה שמותרת לתרומה - אסורה לכהונה, זו שאסורה בתרומה - אינו דין שאסורה לכהונה.

ר"ע משמיט את הכהונה, משום שהיא בחינה אחרת לגמרי! היא מעלה בכהנים ולא איסור בספק סוטה. רבי ישמעאל מדגיש את הקשר בין איסור אכילת התרומה, לאיסור הכהונה. משום שאיסור הכהונה הוא פגם ואיסור בסוטה ללא קשר מעלת הכהנים.